

ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ  
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ І ТЕХНОЛОГІЙ  
КАФЕДРА ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ

**ГАРМОНІЗАЦІЯ  
БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ  
ТА ОПОДАТКУВАННЯ  
НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ  
В КОНТЕКСТІ НОРМАТИВІВ ЄС**

МОНОГРАФІЯ

Київ • 2018

УДК 657.1 + 336.21 (477) : 339.923 ЄС

Г 20

*Рекомендовано до друку Вченою радою Державного університету інфраструктури та технологій (протокол № 6 від 26.04.2018 р.)*

**Підготовлено авторським колективом:**

Олександр Малишкін, д.е.н., проф., аудитор; Костянтин Безверхий, к.е.н., доц.; Ірина Ковова, к.е.н., доц.; Світлана Семенова, к.е.н.; Світлана Шуляренко, к.е.н., доц.; Валерій Карєв, к.е.н., доц. Автор ідеї і керівник проекту – Олександр Малишкін, д.е.н., проф., аудитор.

**РЕЦЕНЗЕНТИ**

*Микола Бенько*, д.е.н., проф., професор кафедри обліку і оподаткування Київського національного торговельно-економічного університету;

*Надія Гура*, д.е.н., проф., професор кафедри обліку і аудиту Київського національного університету ім. Тараса Шевченка;

*Василь Дерій*, д.е.н., проф., професор кафедри обліку у виробничій сфері Тернопільського національного економічного університету;

*Сергій Легенчук*, д.е.н., проф., завідувач кафедри обліку і аудиту Житомирського державного технологічного університету;

*Олександра Смирнова*, к.е.н., доцент, завідувач відділу Науково-дослідного центру проблем оподаткування та фінансового права Університету державної фіскальної служби України.

**Г 20 Гармонізація бухгалтерського обліку та оподаткування на підприємствах України в контексті нормативів ЄС : монографія / [О.І. Малишкін, К.В. Безверхий, І.С. Ковова, С.М. Семенова, С.М. Шуляренко, В.П. Карєв]; за наук. ред. О.І. Малишкіна; Державний університет інфраструктури та технологій. – Київ: ДУІТ, 2018. – 416 с.**

ISBN 978-617-7458-32-5

У монографії розглянуто сучасні аспекти гармонізації українського законодавства і практики бухгалтерського обліку, звітності, оподаткування, окремі аспекти аудиту у відповідності до Угоди про асоціацію між Україною і Європейським Союзом від 2014 року. Проаналізовано зміст профільних директив ЄС, подано методику трансформації вітчизняних форм фінансової звітності до нормативів ЄС. Приділено увагу досвіду європейських країн в організації обліково-звітного процесу. Розглянуто особливості побудови нефінансової звітності, консолідованої фінансової звітності, методику обліку і звітності суб'єктів малого бізнесу, аспекти облікового забезпечення прямого і непрямого оподаткування в країнах ЄС, перспективи адаптації до умов України.

Монографія розрахована на дослідників проблем розвитку вітчизняних систем фінансового обліку, звітності, оподаткування в умовах європейської інтеграції. Книга може бути корисною викладачам і студентам ВНЗ з метою навчального процесу.

Матеріал монографії подано в авторській редакції. Відповідальність авторів монографії за наведений матеріал у розділах позначена у змісті монографії.

ISBN 978-617-7458-32-5

УДК 657.1 + 336.21 (477) : 339.923 ЄС

© Малишкін О.І., Безверхий К.В., ...2018

© Державний університет інфраструктури та технологій, 2018

---

## ЗМІСТ

<b>ВСТУП</b> .....	7
<b>РОЗДІЛ 1. Вимоги нормативних документів Євросоюзу і їхній вплив на обліково-звітний процес підприємств і податкове регулювання в Україні</b> .....	9
<b>1.1</b> Загальні засади та етапи адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу відповідно до Угоди про партнерство у період 1994-2013 рр. (О. Малишкін).....	9
<b>1.2</b> Значення, зміст і напрями імплементації Угоди про асоціацію між Україною і Євросоюзом щодо економічної інтеграції у період з 2014 року (О. Малишкін).....	15
<b>1.3</b> Обліково-податкові об'єкти економічної інтеграції відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (О. Малишкін).....	24
<b>1.4</b> Вимоги директив ЄС як фактор побудови обліково-звітного процесу і податкового регулювання в Україні (О. Малишкін).....	33
<b>РОЗДІЛ 2. Аналіз обліково-звітних норм і практики Євросоюзу з фінансової звітності і можливості їх використання в Україні</b> .....	45
<b>2.1</b> Стандартизація і конвергенція звітності в ЄС як база розвитку системи інформаційного забезпечення інтеграційних процесів.....	45
<b>2.1.1</b> Склад звітності компанії за Директивою 2013/34/ЄС та принципи її побудови (О. Малишкін).....	45
<b>2.1.2</b> Історичний аспект показників фінансової звітності за директивами ЄС (О. Малишкін).....	57
<b>2.1.3</b> Тренди взаємозв'язку між фінансовою та податковою звітністю (О. Малишкін).....	72
<b>2.1.4</b> Порівняльний аналіз нормативного забезпечення бухгалтерського обліку підприємств Польщі, Німеччини та України в умовах європейських директив (О. Малишкін).....	80
<b>2.2</b> Баланс компанії Євросоюзу за нормами Директиви 2013/34/ЄС (О. Малишкін).....	98
<b>2.2.1</b> Методика побудови балансу компанії за нормами Директиви 2013/34/ЄС та трансформації вітчизняної форми до євростандартів (О. Малишкін).....	98
<b>2.2.2</b> Досвід Польщі у побудові балансу компанії в умовах європейських директив (О. Малишкін).....	108
<b>2.2.3</b> Структура і зміст балансу компанії Німеччини і Швейцарії (О. Малишкін).....	118

2.3 Звіт про прибутки і збитки компанії країн Євросоюзу за нормами Директиви 2013/34/ЄС. Примітки до фінансової звітності.....	133
2.3.1 Побудова звіту про прибутки і збитки за нормами Директиви 2013/34/ЄС та трансформації вітчизняної форми до євростандартів. Примітки до фінансової звітності (О. Малишкін).....	133
2.3.2 Структура і зміст звіту про прибутки і збитки компанії Польщі і Німеччини (О. Малишкін).....	148
<b>РОЗДІЛ 3. Нефінансова звітність суспільно значимих суб'єктів господарювання в умовах глобалізації.....</b>	<b>158</b>
3.1 Компанії суспільного інтересу: обліковий вимір і оприлюднення звітності (О. Малишкін).....	158
3.2 Зміст, роль та види нефінансової звітності в системі інтегрованої інформації (К. Безверхий, О. Малишкін, С. Шуляренко).....	165
3.3 Поглиблення інформації про діяльність компаній на базі інтегрованої звітності (О. Малишкін, К. Безверхий).....	179
3.4 Місце і роль звіту про управління в системі звітної інформації компанії (С. Шуляренко).....	193
3.5 Звіт про платежі на користь Уряду – нові вимоги до прозорості (С. Шуляренко).....	199
<b>РОЗДІЛ 4. Аналіз міжнародної, європейської та української практики консолідації фінансової звітності.....</b>	<b>208</b>
4.1 Економічна сутність та концептуальні основи консолідації фінансової звітності (К. Безверхий).....	208
4.2 Міжнародні підходи до консолідації фінансової звітності. Вимоги законодавства ЄС та МСФЗ з питань консолідованої фінансової звітності (К. Безверхий).....	221
4.3 Організація підготовки, складання, затвердження і подання консолідованої фінансової звітності (К. Безверхий).....	226
4.4 Консолідований звіт про управління – новий звіт для української практики (К. Безверхий).....	264
<b>РОЗДІЛ 5. Розвиток систем обліку і звітності суб'єктів малого та мікропідприємництва в Україні та ЄС.....</b>	<b>272</b>
5.1 Мейнстрим бухгалтерського обліку та фінансової звітності малих та середніх підприємств в сучасних умовах (С. Семенова).....	272
5.2 Аналіз практики обліку і звітності суб'єктів малого та мікропідприємництва в країнах ЄС (С. Семенова).....	284

---

5.3 Порівняння фінансової звітності малих і мікропідприємств України, Польщі та Іспанії відповідно до сучасних вимог (С. Семенова).....	295
5.4 Адаптація фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва у відповідності до вимог ЄС (І. Ковова).....	298
<b>РОЗДІЛ 6. Розвиток інформаційного забезпечення з оподаткування в країнах Європи: досвід і перспективи для України.....</b>	<b>309</b>
6.1 Зміни в адмініструванні податків в Україні в контексті досвіду країн ЄС (О. Малишкін).....	309
6.2 Особливості побудови прямого оподаткування в країнах Європейського Союзу.....	314
6.2.1 Податок на доходи фізичних осіб. Європейський досвід (І. Ковова).....	314
6.2.2 Особливості оподаткування прибутку і його звітування на підприємствах Німеччини та Польщі (О. Малишкін).....	325
6.2.3 Генезис облікового забезпечення розрахунку податку на прибуток в Україні на тлі європейського досвіду (О. Малишкін).....	337
6.3 Аналіз справляння податку на додану вартість в Україні та в Європейському союзі.....	351
6.3.1 Нормативно-правове регулювання справляння податку на додану вартість в Україні та в Європейському союзі (І. Ковова).....	351
6.3.2 Обліково-звітні аспекти ПДВ: досвід країн Балтії (О. Малишкін).....	367
6.3.3 Особливості контролю ПДВ в умовах електронного адміністрування (О. Малишкін).....	376
6.3.4 Глобальні проблеми ПДВ як податку і можливі шляхи їх розв'язання (В. Карєв).....	385
<b>ДОДАТКИ.....</b>	<b>399</b>

---

## ВСТУП

Європейський Союз складається з 28 держав-членів, які добровільно вирішили поступово об'єднати свої ноу-хау, ресурси і долі. Разом вони створили зону стабільності, демократії та сталого розвитку, зберігаючи культурне розмаїття, толерантність і свободу особистості.

Прагнення України до Європейського Співтовариства має свою історію. Умовно її можна поділити на два періоди: перший – 1994-2013 рр., другий – з 2014 року і до теперішнього часу. Офіційно процес наближення до євростандартів розпочався з ратифікації Угоди про партнерство та співробітництво між Україною і Європейським Співтовариством та їх державами-членами ще у 1994 році.

Підписання і ратифікація Угоди про асоціацію між Україною і Євросоюзом у 2014 році з боку парламентів України та ЄС стало певним завершальним етапом євроінтеграційних прагнень українців останніх років як в соціально-політичному, так і в економічному житті. Угода про асоціацію стала другим періодом євроінтеграційних процесів в Україні після закінчення дії Угоди про партнерство та співробітництво між Україною і Європейським Співтовариством від 1994 року.

Зокрема, Угода про асоціацію від 2014 року передбачає співпрацю у таких сферах як:

- охорона здоров'я;
- розвиток малого та середнього бізнесу;
- космос;
- бюджетна політика та внутрішній контроль;
- оподаткування;
- корпоративне управління;
- розвиток інформаційного суспільства;
- розвиток регіонів і туризму;
- впровадження рівних можливостей для жінок і чоловіків;
- контроль за стандартами праці, освіти, культури, молоді і спорту;
- розвиток науки і техніки.

Більш конкретно аспекти співпраці прописні у додатках до Угоди про асоціацію.

Важливо місце в цьому спектрі займають питання бухгалтерського обліку, фінансової звітності, діяльності суб'єктів малого підприємництва, аудиту та контролю, оподаткування. Урядові структури Євросоюзу сприяють підвищенню прозорості фінансової звітності підприємств, організацій через запровадження різних проєктів. Так, актуальним виступає проєкт технічної допомоги EU-FINSTAR, який фінансується ЄС. Ця організація співпрацює з Урядом України та державними установами з метою запровадження реформ, які покращують бізнес-середовище та економічні умови для громадян України.

Реформи за підтримки EU-FINSTAR призводять до більш тісної інтеграції з європейськими та світовими ринками, сприяють збільшенню торгово-комерційної діяльності, зміцненню українського ринку приватних та іноземних інвесторів та підвищенню доступу до фінансових послуг. У своїй сукупності реформи за підтримки ЄС

сприяють зміцненню економіки України й досягненню більш сприятливих умов, які призводять до створення робочих місць та процвітання.

Значимою є також програма Центру реформ фінансової звітності Світового Банку STAREP «Зміцнення аудиту та звітності в країнах Східного партнерства». STAREP є регіональною програмою Центру реформ фінансової звітності Світового банку для країн Східного партнерства – Вірменії, Азербайджану, Білорусії, Грузії, Молдови та України. Вона фінансується Європейським Союзом. Метою проекту є розроблення ефективних і сталих систем бухгалтерського обліку та аудиту відповідно до міжнародних стандартів і з урахуванням вимог ЄС. Метою регіональної програми є створення прозорого політичного середовища та ефективної інституційної структури корпоративної звітності в країнах, що входять до Східного партнерства ЄС.

На цьому тлі вирішальними є кроки українських урядових структур з реалізації положень Угоди про асоціацію, Директив ЄС і різноманітних проектів на підтримку української економіки. Європейські експерти зазначають, що темп і напрями реформ в галузях обліку, звітності, оподаткування, аудиту в Україні є надто повільним і багато у чому не відповідають зобов'язанням за Угодою про асоціацію. Тим не менш, в останній час прийнято чимало законодавчих актів, які наближають обліково-звітні вітчизняні системи до євростандартів. В монографії проводиться аналіз відповідності української законодавчої бази до вимог профільних Директив ЄС і наводяться пропозиції щодо гармонізації з такими стандартами і кращими практиками європейських країн.

Важливою умовою успішної реалізації планів України з євроасоціації є також зміна ментальності вітчизняних фахівців з бухгалтерського обліку, аудиту, оподаткування відповідно до змін парадигми цих систем. Нових фахівців потрібно готувати до умов роботи в євроасоціальному просторі. Носіями новацій мають стати викладачі вищих навчальних закладів України. Це потребує і від викладачів, і від студентів як певного рівня знань європейських мов, так і компетенції в системах обліку, звітності, оподаткування, які прийняті в європейських країнах та за міжнародними стандартами. Крім продовження вивчення власного досвіду гармонізації України, неминучих змін у законодавстві ЄС, доречно також вносити відповідні зміни у навчальні та робочі програми ВНЗ, тематику наукових, курсових, дипломних робіт та дисертаційних досліджень науковців України.

Сприяють такому вектору розвитку суспільної думки Указ Президента України від 15.02.2017 р. № 43/2017 «Про Концепцію вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017-2020 роки» та Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 р. № 779-р. «Стратегія комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018-2021 роки». Документами передбачено підготовку та видання підручників і навчальних посібників, аналітичних матеріалів та іншої інформаційної продукції з питань євроатлантичної інтеграції для загальноосвітніх та вищих навчальних закладів.

Наближення до євростандартів може відбуватись через гармонізацію вітчизняних обліково-звітних норм і практики із прийнятими правилами в ЄС. Висвітленню проблематики гармонізації вітчизняних підходів у зазначених сферах з євростандартами і присвячене дане дослідження, яке проведено групою українських авторів.